

L'ASSEMBLEA DE VANCOUVER. PRESENT I FUTUR DE L'ECUMENISME

per Antoni MATABOSCH

Vuit-cents trenta-cinc representants de les tres-centes una esglésies que en l'actualitat formen part del Consell Ecumènic de les Esglésies (CEE) es reuniren a Vancouver (Canadà) del 24 de juliol al 10 d'agost de 1983, per revisar les activitats realitzades des de la darrera Assemblea (Nairobi 1975) i decidir el seu futur.

El CEE s'autodefineix com una «comunió d'esglésies que confessen el Senyor Jesucrist com a Déu i Salvador segons les escriptures i cerquen l'acompliment de la seva vocació comuna per a glòria de Déu, Pare, Fill i Esperit Sant». El poder decisorí màxim el tenen les Assemblees que se celebren cada set o vuit anys i que han tingut lloc a Amsterdam (1948), Evanston (Estats Units, 1954), Nova Delhi (1961), Uppsala (1968) i Nairobi (1975). Cada una d'elles ha marcat profundament la recerca de la unitat d'aquest instrument privilegiat de l'ecumenisme que és el Consell¹. Què ha passat a Vancouver? El present treball intenta fer una descripció força

1. Un balanç de les dues darreres Assemblees es pot trobar en els següents escrits i en la bibliografia que s'hi cita: A. MATABOSCH, *Upsala 1968: IV Asamblea del Consejo Mundial de las Iglesias*, dins *Analecta sacra Tarraconensia* 41 (1969) 155-165; *id.*, *Upsala 1968: Encrucijada ecuménica*, dins «Destino» nn. 1610 (10 agost 1968) 13-15 i 1611 (17 d'agost) 10-13; *id.*, *Liberación humana y unión de las Iglesias. El Consejo Ecuménico entre Upsala y Nairobi (1968-1975)*, Madrid 1975; *id.*, *El compromiso de las Iglesias por la liberación humana y la unidad de los cristianos. Problemas y desafíos ante la V Asamblea del Consejo Ecuménico en Nairobi*, dins *Diálogo Ecuménico* 10 (1975) 415-460; *id.*, *Jesucristo libera y une. V Asamblea del C.E.I. (Nairobi). Un ecumenismo para hoy*, dins *Diálogo Ecuménico* 11 (1976) 385-441; *id.*, *Nairobi 1975: V Asamblea del Consejo Ecuménico de las Iglesias*, dins *Revista Catalana de Teologia* 1 (1976) 535-543. Sobre la preparació de l'Assemblea de Vancouver s'han publicat poques coses, si exceptuem les revistes del propi Consell *The Ecumenical Review* i *International Review of Mission*: un número monogràfic de *Lumière et Vie* amb el títol *Le Conseil Oecuménique des Églises* 162, 32 (1983) i una llarga llista de volums publicats pel C.E.E. i recensionats per A. MATABOSCH, *Butlletí bibliogràfic. Publicacions del Consell Ecumènic de les Esglésies en relació a la seva sisena Assemblea (Vancouver, Canadà. Juliol-Agost 1983)*, dins *Revista Catalana de Teologia* 7 (1982) 443-460.

detallada del desenvolupament de la VI Assemblea, és a dir, una crònica que inclogui alguns elements valoratius; deixarem per a un altre moment un estudi més exhaustiu dels continguts teològics i socials².

1. *Els protagonistes*

Dels 910 delegats esperats, hi foren realment presents 835. Un 47 per cent eren laics, un 30 per cent dones i un 13 per cent joves. Provenien de més de cent països; agrupats per grans regions, el resultat és el següent: Europa occidental, 152; Amèrica del Nord, 151; Europa de l'Est, 141; Àfrica, 131; Àsia, 113; Orient Mitjà, 52; Amèrica Llatina, 28; Austràlia i Nova Zelanda, 26; Pacífic, 22; Carib, 19.

El nombre d'assistents, però, arribà a quatre mil: un centenar de consellers invitats, cinquanta observadors d'altres Esglésies i organitzacions internacionals, nou-cents periodistes i un gran nombre de visitants. S'hi han d'afegir també uns deu invitats a títol personal, quinze representants de les grans religions mundials (judaisme, islam, budisme, hinduisme i sikh), dos-cents membres del personal del CEE i dos-cents joves encarregats de les tasques organitzatives. De l'Estat espanyol hi assistiren cinc persones: Ramon Taibo, bisbe de l'Església Espanyola Reformada Episcopal, Enric Capó, de l'Església Evangèlica Espanyola, Julián García Hernando, del Secretariat de la Comissió Episcopal de Relacions Interconfessionals, Manuel García Bueno, del Centre «A la Unidad por María» de Toledo, i Antoni Matabosch, de la Facultat de Teologia de Barcelona.

En el magnífic i extens marc de la Universitat de la Colúmbia Britànica transcorregueren els divuit dies de l'Assemblea amb una organització gairebé perfecta. Cent setanta tècnics eren encarregats de tenir-ho tot a punt. Les sessions es traduïen simultàniament a l'anglès, l'alemany, el francès,

2. Malauradament fins ara s'han publicat pocs escrits seriosos sobre Vancouver. Deixant de banda les cròniques als diaris i els resums d'urgència en alguns setmanaris volem deixar constància dels següents, citats per ordre de importància: E. LANNE, *Conseil oecuménique des Églises. La VIe Assemblée à Vancouver*, dins *Irénikon* 56 (1983) 384-409 (crònica detallada); J. M. R. TILLARD, *L'Assemblée de Vancouver. L'oecuménisme à un carrefour*, dins *ib.*, pp. 361-370 (valoració crítica de la dimensió social del Consell. Aquest article s'ha d'entendre en el context d'un altre del mateix autor: *Regard sur l'oecuménisme: où en sommes-nous?*, dins *Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie* 29 (1982) 252-263; U. RUH, *Einheit der Kirche - Erneuerung der menschlichen Gemeinschaft. Die sechste Vollversammlung des ÖRK in Vancouver*, dins *Herder Korrespondenz* 37 (1983) 402-407, seguit d'una interessant entrevista feta pel mateix autor: «Die katholische Kirche muss sich wandeln». *Ein Gespräch mit Jean-Marie Tillard über katholischen Ökumenismus*, pp. 407-412; J. LUCAL, *L'assemblée de Vancouver. Tente de réunion pour un oecuménisme de pèlerins*, dins *Études* (1983) 529-542 (valoració del que representa com a signe dels temps ecumènics); J. GARCIA HERNANDO i A. MATABOSCH, *Vancouver 83. El desafío de la unidad*, dins *Vida Nueva* 1400 (29 octubre 1983) 23 (2127) — 30 (2134) (símbols de la unitat i valoració global); M. TUININGA, *Fête de la vie et de la foi à Vancouver*, dins *L'actualité Religieuse dans le monde* 4 (15 setembre 1983) 16-19.

l'espanyol, el rus i el grec, a càrrec de trenta-tres traductors i cinquanta-vuit intèrprets. Es calcula que l'Assemblea ha costat uns tres milions i mig de dòlars (500 milions de pessetes). La cobertura de la televisió canadenca ha estat impressionant. A més d'un llarg programa diari de la cadena oficial, centenars d'emissores locals de televisió s'associaren per transmetre deu hores diàries. Els diaris canadencs, en canvi, informaren d'una manera molt unilateral i escandalosa. Els serveis informatius del CEE publicaren cada dia un periòdic, llegit àvidament per tots els assistents: «Canvas».

En aquest marc pluralista i tecnificat es desenvolupà l'esdeveniment religiós més important dels darrers anys.

2. Esdeveniment de pregària i fira religiosa

En tota assemblea del CEE s'ha de distingir atentament entre la dimensió d'«esdeveniment» i la de «treball». És a dir, una cosa és la vivència cristiana dels assistents que es manifesta en ocasions molt diverses, des del culte fins a les discussions i intercanvis personals en grups, i una altra, malgrat que es relacioni íntimament amb l'anterior, els programes i estratègies que es puguin aprovar per tal d'arribar a la unió dels cristians. Les altres reunions, congressos o conferències que organitzen els Departaments del CEE s'inclinen més aviat per l'efectivitat i les conclusions. En una assemblea hi ha un equilibri més gran. La característica de Vancouver, però, fou l'accent posat en l'«esdeveniment» de la vivència de la fe comuna en Jesucrist, manifestada especialment en la vida litúrgica i l'oració. Una gran tenda de circ instal·lada al centre del *campus* fou el vertader centre de tota l'assemblea, més que no pas el gran *gymnasium* on se celebraven els debats en plenària. El manual de pregàries explicava així el significat de la «tenda»: «La tenda és més que un mitjà pràctic que permet de pregar junta a una multitud. La «tenda de la Trobada» en els escrits hebreus ha estat definida com el signe de la presència fidel de Déu al costat del seu poble en marxa; la tenda, aquí, és el signe per als cristians reunits que ells són també un poble pelegrí. És, finalment, el record de l'Encarnació en la qual 'el Verb s'ha fet carn i ha plantat la seva tenda enmig de nosaltres', portant la seva llum i la vida al món».

Tres vegades al dia s'hi orgnitzava un culte molt acurat i plural. Aquesta oració continuada, juntament amb el culte d'obertura, la celebració de l'anomenada «Litúrgia de Lima» presidida pel Primat anglicà Dr. Runcie, la celebració de la paraula un capvespre seguida d'una vigília que durà tota la nit i que acabà amb una eucaristia ortodoxa, i la celebració de clausura, tot plegat creà un clima i un ambient que penetrà en l'ànim de tots. L'austera i intel·lectual litúrgia reformada donà pas a quelcom molt més creatiu i simbòlic. És clar que només amb les celebracions no es poden arribar a superar les diferències doctrinals, de disciplina litúrgica i moltes altres, però sí que, d'alguna manera, fou un tast de l'Església unida, en què les dimensions celebratives, doctrinals i de compromís en el món mantenien un equilibri difícil d'assolir.

Per a completar l'ambient en què es desenvolupà l'assemblea cal fer referència a la multitud d'actes no oficials, tots ells interesantíssims, que cada dia s'oferien, organitzats en diferents indrets del campus: Àgora (exposicions i mercat d'idees), El Pou (discussió sobre temes femenins), Centre Justícia i Pau (conferències), Centre de diàleg Interfes, Festival cinematogràfic, Fòrums públics, Centre Asiàtic, programes musicals, representacions dels canadencs nadius, etc., etc. S'ha dit, amb raó, que fou una fira immensa, plena de goig i d'alegria, formada per homes i dones, nens i grans, que estimen Jesucrist i cerquen la reunificació de l'Església. Fou com un rusc d'activitats de tot tipus i que enriquien tots i cadascun dels presents.

Seguirem ara a grans trets el desenvolupament de l'assemblea, la qual es pot dividir clarament en tres moments ben diferenciats: la primera setmana (24-30 de juliol), amb la presentació en plenària del tema central i el treball en seixanta-cinc petits grups; la segona setmana (31 de juliol - 5 d'agost), amb l'estudi dels vuit temes principals i de les activitats i programes del CEE; i la tercera setmana (5-10 d'agost), amb la discussió i aprovació dels documents finals³.

3. «Jesucrist, vida del món»

Les sessions plenàries de la primera setmana foren dedicades gairebé exclusivament a desenvolupar el tema central, «Jesucrist, vida del món» i els quatre subtemes: «La vida, do de Déu», «La vida s'enfronta a la mort i la venç», «La vida en la seva plenitud» i «Vida en la unitat»⁴. El Comitè Central decidí que en lloc d'àmplies exposicions encomanades a alguns, pocs, personatges ben coneguts, tal com fou el costum en les darreres assemblees, a Vancouver es donés entrada a variades intervencions, moltes d'elles en forma de testimoniatge. D'aquesta manera s'aconseguí, és cert,

3. Per a preparar l'Assemblea els delegats disposaven de tres llibres molt útils: L. HOWELL, *Fe en Acción. La obra del Consejo Mundial de Iglesias desde 1975*, Ginebra 1982; *De Nairobi a Vancouver 1975-1983. Informe del Comité Central para la Sexta Asamblea del Consejo Mundial de Iglesias*, Ginebra 1983; *Manual. Vancouver 83*, Ginebra 1983.

4. El tema havia estat preparat pel Consell en una trobada d'experts a Grandchamp (Suïssa), el desembre de 1982, i del qual sortí el llibre de J. POULTON, *The Feast of Life. A Theological Reflection on the Theme —Jesus Christ, the Life of the World—*, Ginebra 1982; l'aportació ortodoxa es troba en *Jesus Christ —the Life of the World. An Orthodox contribution to the Vancouver theme* (editat per I. BRIA), Ginebra 1982; l'aportació llatinoamericana en *Jesus Christ —the Life of the World: Report of the Meeting of WCC Member Churches in Latin America*, dins *The Ecumenical Review* 34 (1982) 391-402; el Secretariat Vaticà per la Unitat tingué una reunió d'un grup de teòlegs a Roma, el juny de 1982, per tal de redactar la pròpia aportació: *Jesus Christ, vie du monde. Memorandum d'une Consultation sur le thème de la Sixième Assemblée du C.O.E. (Rome, Juin 1982)*, dins *Service d'information. Secrétariat pour l'unité des chrétiens* 50 (1982/IV) 138-146.

més participació, però a canvi d'haver de «sofrir» més de vint-i-cinc oradors.

La primera impressió fou que es posava l'accent en la problemàtica econòmica, social i política del tema. La dimensió de denúncia fou, sens dubte, preeminent durant aquesta setmana. Els aplaudiments es deixaren sentir especialment davant les peticions d'una pau arrelada en la justícia (A. Boesak, Sudàfrica), la denúncia de l'explotació econòmica (Domitila Barrios, esposa d'un miner bolivià), la constatació de la buidor que provoca la societat occidental (Dorothee Soelle), o els perills de la guerra nuclear (Helen Caldicott), etc. No hi ha dubte que els delegats sintonitzaren amb una posició més esquerrana davant el nostre món, la qual més tard s'expressaria en les declaracions públiques conclusives, en la denúncia dels delegats americans a la política de Reagan a Amèrica Central, etc.

Malgrat tot, alguns oradors intentaren amb èxit relligar els fonaments de la fe cristiana i els problemes de la nostra època. Aquest és el cas, per exemple, del pastor Allan Boesak, de l'arquebisbe John Vikström i sobretot del protoprevere Vitaly M. Borovoy. Aquest darrer, representant del Patriarcat de Moscou en el CEE a Ginebra, referint-se al quart subtema, «La vida en la unitat», establí el fonament eucarístic del compromís cristià en el món. La unitat és alhora un do de Déu i una tasca, i en l'eucaristia es manifesta i realitza la unitat en el cos de Crist. «L'eucaristia rebutja tota alienació i exclusivitat humanes. Els creients esdevenen 'co-membres' en el Crist i, per tant, 'co-membres' els uns amb els altres. S'estableix una nova humanitat catòlica, la generació dels germans... L'eucaristia és un sagrament catòlic, el sagrament de pau i d'amor; per tant, el sagrament de la unitat en la vida i de la vida en la unitat.» És l'amor dels uns amb els altres segons l'amor de la Trinitat. «En l'eucaristia, continua dient, s'uneixen i s'interpel·len tots els nivells de l'existència: el nivell còsmic, l'humà i el dels àngels. En l'eucaristia el món es descobreix com un cosmos real, un i unit, agrupat i catòlic.»

Borovoy indicà, finalment, sis imperatius de la comprensió cristiana de la vida en unitat dins el seu context eclesial-eucarístic, humà i natural-còsmic: 1) superar les nostres divisions històriques a fi que tots els cristians s'uneixin en una Església una, santa, catòlica i apostòlica, que es mostri en la vida, la unitat de fe i els fonaments de l'estructura canònica de les nostres esglésies; 2) si el pa eucarístic és el pa de vida, cal lluitar contra la fam, la misèria i totes les manifestacions de la injustícia social; 3) si vivim en unitat en l'eucaristia, seran incompatibles amb la fe cristiana i amb la pertinença a l'Església tota forma d'hostilitat, de divisió entre els homes, de discriminació, d'opressió en base a conviccions religioses, confessionals i ideològiques i tota actitud no fraternal; 4) si participem en el calze de la pau, cada cristià i totes les Esglésies tenen l'obligació de servir la pau i de lluitar per protegir el do sagrat de la vida en nom de Jesucrist; 5) si en l'eucaristia fem una ofrena a Déu, el nostre deure és la cooperació i el diàleg amb els representants d'altres creences i ideologies; 6) si l'eucaristia és en primer lloc la salvació escatològica, amb les seves dimensions no solament humanes (històrica i eclesiològica) sinó també còsmiques, on són santificades les primí-

cies de la creació, l'«oikonomia» i l'«oikologia» esdevenen les qüestions fonamentals de l'aspiració cristiana a la unitat de la vida i a la vida en la unitat.

Durant aquesta mateixa primera setmana el President del Comitè Central, l'arquebisbe Edward W. Scott, primat de l'Església episcopal del Canadà, i el Secretari General del CEE, Dr. Philip Potter, presentaren els seus respectius informes. El primer, com és costum, fou un repàs a la tasca acomplerta des de Nairobi al voltant de les quatre orientacions que proposà el Comitè Central per tal d'ésser fidels a l'esperit de la darrera assemblea: 1) l'expressió i la comunicació de la nostra fe en el Déu trinitari; 2) la recerca d'una societat justa i viable, fonamentada en la participació; 3) la unitat de l'Església i les seves relacions amb la unitat de la humanitat; 4) l'educació i la renovació en la recerca de la veritable comunitat. Per la seva part, el Dr. Potter basà la seva intervenció en un dels estudis bíblics preparatoris de l'assemblea, «la casa de pedres vives», per tal d'encoratjar totes les Esglésies a ser «una comunitat que confessa, d'aprenentatge, de participació, de compartir, de curació, de reconciliació, d'unitat i d'espera, a la glòria de Déu Pare, Fill i Esperit Sant.» En el moment de parlar de participació demanà que «exorcitzem l'heretgia de l'autoritat magisterial i el poder en l'Església» i provocà una allau de crítiques, a les quals només va respondre amb una reafirmació del que havia dit. Sembla estrany que en el precís moment en què s'arriba a unes convergències doctrinals sobre el ministeri i arreu del món s'estudia la funció magisterial, el Dr. Potter surti amb aquest estirabot que pot estar d'acord amb la seva pròpia tradició confessional, però que té molt poques dimensions ecumèniques. En una resolució aprovada els darrers dies, l'Assemblea volgué treure importància a la qüestió i declarà que Potter havia criticat «la manera d'exercir-se el magisteri i l'*episcopé* i no el seu paper central en la vida de l'Església.»

Després d'escoltar durant tota una setmana els múltiples oradors, els participants es dividiren en grups per estudiar o bé les vuit grans qüestions considerades com a centrals, i que explicarem més endavant, o bé per examinar el treball del Consell. D'aquesta segona setmana cal posar en relleu dues celebracions que exerciren un fort impacte en tots els assistents. El diumenge 31 de juliol se celebrà una Eucaristia extraordinària, anomenada «Festa de la Vida», i correntment «Eucaristia de Lima» perquè recull els avenços aconseguits en les convergències doctrinals sobre baptisme, eucaristia i ministeri aprovats a Lima en la darrera reunió plenària de la Comissió de Fe i Constitució, el gener de 1982. Ben segur que per a molts fou l'acte més emotiu de tota la trobada. Fou extraordinària, pel seu contingut especialment, perquè assumia els elements més antics i genuïns: credo de Nicea, prefaci, epiclesi i institució, i ho feia amb un contingut que responia a la fe de gairebé tots els presents. Extraordinària també pel ritme, els cants, la diversitat cultural. Fou realment un tast del que pot ser l'Església una. La segona celebració fou la vetlla de pregària per la pau, que s'inicià al moment del capvespre vora el Pacífic i continuà durant tota la nit a la tenda i acabà al matí amb una divina litúrgia segons el ritu bizantí, en la festa de la Transfiguració. S'assolí un clima de pregària molt

elevat, alhora que es tenien ben presents els esdeveniments del nostre món. En el culte hi hagué, sens dubte, un equilibri entre les dimensions vertical i horitzontal de la vida cristiana; no era tan clar que això tingués lloc també en els altres moments. En l'homilia l'arquebisbe Iakovos d'Amèrica mostrà la seva inquietud i la seva por que l'assemblea s'allunyés «de les paraules, les imatges, les referències i les declaracions significatives segons l'estil i el contingut de la Bíblia i que caigués en resolucions sense efectivitat, com les que es presenten habitualment a les Nacions Unides». No es pot pas dir que fos tingut en compte...

4. *Els problemes del món actual*

Del 5 al 10 d'agost anà confluint com una cascada en les plenàries la munió de documents que expressaven el pensament de l'assemblea. Cal ésser sincers i dir que la manca de temps obligà a discutir els temes amb molta superficialitat i amb poques possibilitats de fer-hi esmenes. D'altra banda, s'esmerçà molt de temps preciós en una declaració sobre l'invasió russa a l'Afganistan (que creà una forta tensió amb la delegació russa) i en el nomenament del nou comitè central (s'aconseguí de substituir un representant ortodox de l'Orient Mitjà per un protestant, per posar dos exemples. El resultat fou que s'anà molt a corre-cuita.

També s'ha de dir que la qualitat d'alguns dels documents és molt pobra, fins a tal punt que dos dels informes finals (el primer i el sisè) foren enviats al Comitè Central per tal que en fes una nova redacció davant la impossibilitat material de poder-los esmenar.

Heus ací l'enumeració completa de la documentació final de Vancouver:

- *Missatge* a les Esglésies membres: «Viure junts».
- *Declaracions* sobre:
 - La pau i la justícia
 - Els drets humans
 - El desordre alimentari internacional
 - L'Orient Mitjà
 - Àfrica Meridional
 - Amèrica Central
- *Resolucions* sobre Afganistan, Xipre, el Pacífic i els drets dels pobles aborígens del Canadà.
- *Notes* sobre el genocidi armeni, les bases militars dels Estats Units a Filipines, la situació a Sri Lanka i la situació a Lesotho⁵.
- Vuit *informes* finals sobre temes prioritaris:
 - 1.- «Donar testimoni en un món dividit» (L'evangelització de la cultura, el culte, esferes especials de preocupació).

5. Els darrers tres grups de documents són els únics que han estat publicats oficialment: *Asuntos internacionales. Sexta Asamblea Consejo Mundial de Iglesias (Declaraciones, Resoluciones, Notas)*, dins *Background Information*, Ginebra 1983/4, pp. 121-158.

- 2.- «Fomentar la unitat mitjançant actes concrets» (La unitat de l'Església com a objectiu; present i futur de Fe i Constitució).
 - 3.- «Desenvolupar la participació» (Factors que la dificulten, en general i en relació amb els laics, les dones, els joves, els minusvàlids, etc.).
 - 4.- «La vida en comunitat: guarir i compartir» (El ministeri de guarniment en l'Església, la comunitat de dones i barons en l'Església).
 - 5.- «Fer front a les amenaces a la pau i a la supervivència» (Justícia, pau, militarisme, armes nuclears; la ciència, la tecnologia i el futur de la humanitat).
 - 6.- «Lluitar per la justícia i la dignitat humanes» (Fonament teològic, poder, opressió i alliberament, drets dels pobles).
 - 7.- «Aprentatge en comunitat» (Família, litúrgia, congregació, teologia, educació per al desenvolupament).
 - 8.- «Comunicar amb credibilitat» (Les esglésies i els mitjans de comunicació).
- «Informe del comitè d'orientació del programa» (Prioritats del CEE per als propers anys).

Tret dels dos primers informes, del missatge (més aviat exhortatiu) i de part del comitè d'orientació del programa, els altres documents aprovats a Vancouver es refereixen essencialment a qüestions socials, que com ja hem indicat capturen majoritàriament l'atenció. No podem oblidar que gairebé la meitat del pressupost del CEE (15,4 milions de francs suïssos, d'un total de 32) es gasta en programes d'ajut i servei als més necessitats del nostre món: ajudes entre esglésies, protecció a milions de refugiats, participació de les esglésies al desenvolupament, el cèlebre programa per a combatre el racisme (que en anys passats ha estat molt discutit perquè ha donat diners a alguns moviments d'alliberament d'Àfrica), etc. Tots aquests programes han estat confirmats i seguiran el camí emprès fa anys. Mereix una menció especial l'adopció de les principals conclusions de la trobada de científics celebrada el 1979, al M.I.T. de Massachusetts, sobre «Fe, ciència i el futur», on es posà en dubte que l'actual ús de la ciència i la tecnologia ens porti a un món més just o, fins i tot, a un món viable. El model dels països desenvolupats porta el món al seu esgotament, a l'enfrontament entre blocs i a la guerra nuclear, finalment. D'entre les esferes que preocupen avui dia especialment, a Vancouver se n'esmentaren dues: la bioètica, la qual «ha plantejat preguntes urgents sobre la integritat de la naturalesa humana, la dignitat i el valor del cos humà, la relació entre ser genitors i ser pares i les conseqüències socials de la intervenció directa en el patrimoni genètic humà» (Informe 5). L'altra és la qüestió de l'energia, des de la nuclear fins a la més elemental, que el CEE veu lligada amb l'increment del militarisme i de la injustícia en el nostre món⁶.

6. Cf. *Faith, Science and the Future. Preparatory Readings for the 1979 Conference of the World Council of Churches*, Ginebra 1978; *Faith and Science in an*

En clara relació amb el que acabem de dir, es redactà la «Declaració sobre la pau i la justícia», on s'insisteix en el que el pastor Boesak afirmà amb tanta rotunditat: el lligam íntim entre els dos valors, de tal manera que la justícia és la necessària base de la pau; la recerca de la pau, que sembla prioritària en els països rics, no ha de fer oblidar la justícia. Pel que fa als problemes de la pau, la declaració afegeix que «la guerra nuclear no és justa o justificable en cap cas, en cap regió i per cap sistema social (...) La producció i el desplegament d'armes nuclears, així com la seva utilització, constitueixen un crim contra la humanitat.» I en l'informe cinquè s'afirma que «ha arribat el moment que les esglésies declarin de forma inequívoca que la producció, el desplegament i l'ús de les armes nuclears constitueixen un crim contra la humanitat i que aquestes activitats s'han de condemnar per motius ètics i teològics»; fa també una crida a totes les esglésies perquè col·laborin en una desmilitarització global, especialment d'armes nuclears i que donin suport als esforços encaminats a establir un Ordre Econòmic Internacional just que constitueixi la base de la seguretat mundial. Explícitament no s'aprovà res sobre el desarmament unilateral, malgrat la insistència d'alguns.

En la «Declaració sobre els drets de l'home» es concreten certs drets avui especialment conculcats i es denuncien formes inhumanes d'actuar: qualitat de vida, tortura física i psicològica, desaparicions, drets dels pobles autòctons, el principi erroni de la «seguretat nacional», fanatisme religiós i fonamentalisme polític, etc. Molts han criticat que el CEE no hagi tractat de la llibertat religiosa, als països socialistes de l'Est especialment. Com diu un especialista en qüestions socials, «el Consell ha de ser evidentment molt prudent pel que fa a aquest punt a causa de les esglésies membres del bloc socialista, però aquesta no és pas l'única raó de la seva ambigüitat: de fet, el CEE encara no ha elaborat una definició completa de llibertat religiosa que pugui ésser admesa per la major part de les esglésies, i no cal dir pels governs, els quals en reconeixen tots el principi general.»⁷

La clara posició de l'Assemblea sobre les qüestions sòcio-polítiques, provocà reaccions contràries a diferents nivells. D'una banda, una colla de *grups conservadors i fonamentalistes* protestants, per exemple els seguidors del pastor Pasley, que es féu present a Vancouver durant uns dies, i els seguidors de Carl McIntyre, director del Consell Internacional d'Esglésies Cristianes que agrupa sectors i comunitats de signe clarament espiritualista, no es cansaren d'exhibir cartells i escrits on s'afirmaven aquests eslògans: «El CEE financia els rojos», «Els Soviets controlen els vots», «Cristians o maçons?», «Atureu el complot de la KGB per apoderar-se del CEE».

Un segon grup d'opositors fou el dels «Evangèlics» («Evangelicals», en

Unjust World. Report of the World Council of Churches' Conference on Faith, Science and the Future, vol 1: *Plenary Presentations*; vol 2: *Reports and Recommendations*, Ginebra 1980; els 30 números publicats fins ara de la revista *Anticipation*, de «Església i Societat», contenen una riquíssima documentació sobre tota aquesta temàtica.

7. LUCAL, *L'Assemblée de Vancouver* 537-538.

anglès), és a dir, el d'aquells cristians que insisteixen en l'experiència personal de Crist, la vida espiritual, la concentració en la Bíblia i l'evangelització com a tasca primordial del cristià. Redactaren dos documents; el primer fonamentalment elogiós envers l'assemblea, en canvi el segon era més crític. Aquest darrer expressava deu motius d'inquietud, entre els quals cal esmentar una visió marxista de la història, el sentit socio-polític en què era interpretada la Bíblia i una visió massa optimista de la natura humana que no té en compte el pecat com a separació de Déu en fer la diagnosi de la realitat.

Ja hem indicat més amunt que la visió dels *ortodoxos* voldria un equilibri real entre la dimensió social i teològica de la fe cristiana i de l'ecumenisme. En aquest sentit s'han manifestat també alguns dels membres de més pes dels *observadors catòlics*. Així el Pare J.M.R. Tillard, o.p., Vicepresident de Fe i Constitució, en un article publicat abans de Vancouver, indicava ja la qüestió primordial: «Es tracta primordialment de treballar *per al món* o de cercar la Unitat eclesial, *davant Déu*, portats per les exigències de la Paraula evangèlica que és fonamentalment una Paraula de fe que crida al servei? ... Serà necessari definir-se *ben aviat* entre la visió pragmàtica i la visió doxològica de l'ecumenisme i de l'Església. Noteu que jo parlo, diu, d'escollir entre dues *visions*, no entre dues *finalitats* de l'ecumenisme. Aquestes han de romandre l'una i l'altra. I pel que fa a aquelles, jo no parlo pas d'*escollir entre*, sinó de *prioritat*, que és quelcom molt diferent. En efecte, no és possible que una d'aquestes finalitats, sigui quina sigui, devori l'altra. És necessari que s'articulin l'una amb l'altra, en funció de l'equilibri evangèlic i respectant la jerarquia que imposa la mateixa naturalesa de l'Església. Però jo observo que, cada vegada més, la visió pragmàtica cerca únicament «fer el que es pugui per, almenys, treballar junts» (*sic*)... La visió doxològica es fonamenta en Joan 17, 'que tots siguin u', a fi que l'Església sigui realment allò que el Pare vol (la qual cosa implica un servei comú al món) i que així Ell sigui glorificat. Al meu parer, només aquesta visió és inclusiva perquè exigeix necessàriament el servei i nua les dues finalitats.»⁸ Immediatament després de Vancouver el P. Tillard mostra la seva inquietud. D'una banda és positiu que «les esglésies saben que no poden deixar anar el món tal com va ara i que l'Evangeli les obliga a esdevenir una força de contestació profètica... Encara més, les esglésies estan disposades a afrontar el martiri a fi de romandre fidels a la seva missió profètica». Però en tot això veu també «el perill que proporciona la nova onada d'ecumenistes, centrats en l'entrada dins els problemes del món. En cap lloc de l'Assemblea, essent així que molts (jo mateix, en nom de Fe i Constitució) ho havien exigint, es va permetre mostrar el fonament específicament evangèlic del compromís dels cristians en el món (...). En refusar la recerca precisa dels «motius formals» es corre el risc de recaure en un nou clericalisme, en el qual les esglésies s'ocupin de tot..., excepte d'allò que les concerneix a títol propi»⁹.

8. TILLARD, *Regard sur l'oecuménisme* 257.

9. TILLARD, *L'Assemblée de Vancouver* 367.

5. La recerca de la unitat doctrinal

Els dos informes que tocaven més directament la temàtica teològica eren el primer i el segon. El primer, «Donar testimoni en un món dividit», volia respondre a una qüestió central en tota trobada ecumènica, és a dir, la missió i l'evangelització, emmarcats aquesta vegada en el context del testimoni cristià i les cultures així com del diàleg amb les altres religions i ideologies. D'antuvi es podia esperar un bon document, donada la bona orientació que tingué la conferència de Melbourne, el 1980¹⁰, en la qual es deixaren molt enrera les tensions de la de Bangkok, el 1972-73. Malgrat tot, a causa de la seva mediocritat, fou enviada al Comitè Central per tal de fer-ne una nova redacció. Novament recollim l'opinió del P. Tillard per dir que es tracta del símptoma d'una crisi que es planteja des de diversos angles¹¹. L'afany de «contextualitzar» o «inculturar» el cristianisme, si no es mesura bé, pot portar a buidar la fe cristiana d'alguns dels elements propis; cal trobar el terme mitjà entre l'encarnació en totes les cultures i la transcendència de la revelació per sobre de qualsevol cultura. Un altre punt a tenir en compte, per tal d'evitar el perill que comporta, és l'afirmació sense matisos que les religions no cristianes són també la via i l'instrument de Crist. Finalment, davant la increença característica de les societats occidentals, es pot creure que és suficient un compromís en comú de servei al món. En tots tres casos entra en joc una visió correcta de la integritat de l'Evangeli i de la necessitat de comunicar-lo a tots els homes. Esperem que les noves directrius que emanaran del Comitè Central seguiran un camí aclaridor.

El segon informe («Fomentar la unitat mitjançant actes concrets»), en canvi, fou rebut amb entusiasme i aprovat per unanimitat. Durant tota l'assemblea no se sentiren més que elogis sobre el treball de Fe i Constitució, especialment sobre l'acord aprovat a Lima (1982) sobre «Baptisme, Eucaristia i Ministeri»¹². Heus ací un resum de l'informe. En la seva reunió a Bangalore (1978), Fe i Constitució determinà tres etapes o dimensions fonamentals per tal d'assolir la unitat considerada com «una comunitat conciliar d'esglésies locals, autènticament unides entre elles», tal com ho definí Nairobi¹³. Sobre aquesta base, la Comissió plenària de Fe i Consti-

10. Cf. *Venga tu reino. Perspectivas misioneras. Informe de la Conferencia Mundial de Misiones y Evangelización. Melbourne (Australia). Mayo 12 al 25 de 1980*, Salamanca 1982.

11. Cf. TILLARD, *L'Assemblée de Vancouver* 368-369.

12. *Baptisme, Eucaristia, Ministeri. Convergències doctrinals en el si del Consell Ecumènic de les Esglésies*, dins *Documents d'Església* 356 (1982) 1229-1280; en castellà a Edicions de la Facultat de Teologia de Barcelona (Secció Sant Pacià), 1983. Uns primers comentaris es poden trobar en M. THURIAN (Editor), *Ecumenical perspectives on baptism, eucharist and ministry*, Ginebra 1983 i en un número monogràfic de *Diálogo Ecuménico* 13 (1983) 47-207. L'informe oficial de la trobada de Lima es pot trobar en *Towards Visible Unity. Commission on Faith and Order, Lima 1982*, 2 vol., Ginebra 1982.

13. *Briser les barrières. Nairobi 1975, Paris 1976*, p. 168.

tució reunida a Bangalore (1978) determinà tres etapes o dimensions fonamentals que menaven a aquests objectius:

- a) Dimensió sacramental: el reconeixement mutu i complet del baptisme, l'eucaristia i el ministeri.
- b) Confessional: concepció comuna de la fe apostòlica.
- c) Conciliar: acord sobre les formes comunes d'ensenyament i de presa de decisions.

Aquesta triple dimensió fou treballada durant l'assemblea de Vancouver i fou l'objecte d'una anàlisi acurada en el document número 2, mencionat a l'inici d'aquest article.

a) *Dimensió sacramental: el document «Baptisme, Eucaristia, Ministeri. Convergències doctrinals en el si del Consell Ecumènic de les Esglésies».*

El text de Lima és alhora un desafiament i una oportunitat per a les esglésies. Per primera vegada, les diverses tradicions es troben amb la tasca de comparar-se les unes amb les altres no sols sobre la base d'una identitat pròpia, sinó en presència d'un intent comú de fer una declaració convergent de la fe apostòlica. Aquest text arrela en aquella «Tradicció de l'Evangeli» de què es va parlar a la reunió de Montreal. Davant aquest text, les esglésies hauran de manifestar en quina mesura poden reconèixer juntes la mateixa fe apostòlica. El document invita les esglésies a recórrer el camí que va des de les identitats aïllades cap a una comunitat més plena. Es va rebre aquesta invitació amb un veritable entusiasme, tot i saber que, malgrat els seus èxits, el BEM no ha aconseguit la convergència pel que fa a algunes qüestions importants.

La terminologia que cal usar en aquest procés de recepció és diferent segons les esglésies i no és ni convenient ni possible que el CEE prescriuï definicions oficials. Tot i això, hom va creure útil suggerir el que segueix: quan es diu que el text de Lima és una «declaració convergent», no s'entén que s'hagi assolit un acord total. Més aviat es parla d'una declaració que sorgeix de diverses maneres d'expressar la mateixa fe, però que es dirigeix vers una vida i una concepció comunes encara no aconseguides o expressades plenament; no obstant això, aquesta unitat continua essent la fita de la labor ecumènica. Aquestes expressions s'inclinen les unes cap a les altres. Aquestes convergències són una garantia que, malgrat la diversitat de tradicions, és molt el que les esglésies tenen en comú pel que fa a la seva comprensió de la fe. El text de Lima, però, no és encara una «declaració de consens», entès com «aquella experiència de vida i d'expressió de la fe necessària per a realitzar i mantenir la unitat visible de l'Església»¹⁴.

És important, també, distingir el «procés de recepció» i la «resposta oficial». La «resposta oficial», que es demana que sigui aviat, permetrà d'iniciar un procés d'estudi i de comunicació en què cada església intentarà de respondre a les quatre preguntes del Prefaci. Les respostes no seran simplement de persones o de grups d'una església, sinó que, en certa

14. Prefaci del document, p. 6.

manera, seran avalades per l'església mateixa: és a dir, es faran en nom de la pròpia església. Aquesta «resposta oficial» no és explícitament considerada la definició definitiva de les esglésies sobre el text de Lima, sinó el primer pas d'un procés de recepció més llarg. Aquest «procés de recepció» és quelcom que cada església haurà d'entendre d'acord amb la seva pròpia tradició, encara que, generalment, es refereix al procés pel qual les esglésies procuren reconèixer la fe apostòlica única en les paraules del text, fent-les servir, i fer seva, amb vigor renovat, la nova vida que aquesta fe promet. Per això s'acostuma dir que es tracta d'un «procés espiritual de recepció», que demanarà molt de temps i una participació àmplia en els diferents nivells de la vida de l'Església: congregacions, facultats de teologia, comissions ecumèniques i autoritats eclesiàstiques. Potser caldrà celebrar noves consultes ecumèniques. Subratllem la importància d'aquest «procés espiritual de recepció». La mesura de la nostra participació en aquesta peregrinació espiritual serà, al mateix temps, una indicació de la qualitat de la nostra recepció. És evident que el sentit del mot «recepció», atès que s'usa en aquest cas referit a esglésies que viuen en una situació de divisió, s'allunya una mica de l'ús que se li donava en els primers segles, encara que no el contradia.

Els resultats de tota aquesta àmplia consulta seran avaluats en una Conferència Mundial de Fe i Constitució, que se celebrarà el 1987 o 1988 (l'última va tenir lloc a Montreal el 1963).

L'Església Catòlica s'ha preocupat que totes les conferències episcopals del món emetin el seu propi judici crític a través de les Facultats de Teologia i de les comissions d'ecumenisme. Les primeres reaccions són molt positives pel que fa al baptisme i a l'eucaristia, i més reticents pel que fa al ministeri.

b) *Dimensió confessional: «una concepció comuna de la fe apostòlica»*

La recepció del document «Baptisme, Eucaristia i Ministeri» requereix sense cap dubte aquesta mesura addicional, perquè el que es demana a les esglésies que rebin el text de Lima no és simplement un document sinó, en aquest document, la fe apostòlica de la qual procedeix i de què dona testimoni. A Nairobi (1975) es va recomanar fermament que «les esglésies (...) fessin un esforç comú per rebre, tornar a fer seves i confessar juntes, tal com ho exigeix el moment actual, la veritat i la fe cristianes, comunicades pels apòstols i transmeses a través dels segles. Aquesta acció comuna, que neix d'un debat lliure i complet sota l'autoritat conjuntament reconeguda de la Paraula de Déu, ha de tendir a aclarir i a expressar la unitat i la diversitat que són pròpies de la vida i de la missió de l'Església»¹⁵.

En prendre forma aquesta tasca, de la qual no veurem els primers fruits fins d'aquí a uns quants anys, s'ha entès clarament que tot intent comú de les esglésies d'expressar aquesta fe que uneix totes les esglésies contemporànies i els creients de tots els temps amb l'església apostòlica, ha de ser

15. *Briser les barrières* 176.

concebut d'acord amb tres criteris: primerament, un reconeixement comú de la fe apostòlica, tal com s'expressa en els credos de l'església no dividida, tals com el símbol dels Apòstols i, especialment, el credo de Nicea; en segon lloc, una explicació comuna de la fe així reconeguda, en termes comprensibles al món d'avui; i en tercer lloc, una confessió comuna feta per les esglésies d'avui d'aquella mateixa fe apostòlica en relació amb les interpretacions contemporànies que es fan de l'evangeli.

- c) *Dimensió conciliar: «Recerca comuna, per part de les esglésies, d'un acord sobre maneres comunes d'adoptar decisions i d'exercir el magisteri».*

Les maneres de les esglésies de respondre al document «Baptisme, Eucaristia i Ministeri» i les formes d'emprendre un procés més llarg de recepció constitueixen el marc ecumènic en què aquestes esglésies poden aprendre a comprendre les maneres dels altres d'adoptar decisions sobre el magisteri eclesial i a familiaritzar-s'hi. Cal posar en relleu la importància d'aquesta oportunitat, atès que l'acord comú sobre les maneres d'ensenyar i d'adoptar decisions és una de les característiques fonamentals de l'Església. Els estudis ecumènics realitzats anteriorment sobre la forma que té l'Església d'exercir el seu ministeri actualment han de ser altre cop examinats, dins aquest nou marc.

6. Unitat de l'Església i transformació de la comunitat humana

Els tres àmbits o estratègies per a arribar a la unitat total han d'emmarcar-se, segons l'Assemblea de Vancouver, en un estudi més ampli, el qual naurà d'influir en tots ells: «relació existent entre la unitat de l'Església, la comunitat eucarística dels creients i la transformació de la comunitat humana». Aquest estudi pot ser molt important, perquè el CEE, des dels seus inicis, s'ha mogut o ha oscil·lat entre les dimensions vertical i horitzontal de la vida cristiana, és a dir, entre la recerca dels continguts essencials de la fe cristiana des del punt de vista doctrinal i el compromís per l'home en la nostra societat, sense haver arribat a establir una síntesi coherent. El present programa ho intentarà.

En explorar junts la relació entre l'Església de Déu i el món de Déu, va impressionar l'afirmació feta a Uppsala que «l'Església té l'audàcia de parlar d'ella mateixa com a signe de la unitat venidora de la humanitat». A Vancouver es reafirmaren aquestes paraules i es va desitjar d'arribar a una comprensió més profunda del que es vol dir en fer aquesta audaç afirmació. Es va proposar, doncs, que la Comissió Fe i Constitució faci que la investigació teològica de l'Església com a «signe» sigui una part fonamental del seu programa sobre la unitat de l'Església i la renovació de la comunitat humana. Aquesta recomanació es basa en la convicció que l'Església és cridada a ser un «signe» profètic, una comunitat profètica a través de la qual i per la qual pot donar-se la transformació del món. Només una església que parteixi del seu centre eucarístic, enfortida en la seva identitat

pròpia i resolta a convertir-se en el que és realment, pot incloure el món en el seu ordre del dia. Mai no arribarà un moment en què el món, amb tots els seus problemes polítics, socials i econòmics, deixi de figurar en l'ordre del dia de l'Església. Al mateix temps, l'Església pot anar fins als sectors marginals de la societat, sense tenir por que els problemes del món la deformin o la confonguin, sinó amb confiança i sentint-se capaç de reconèixer que Déu es troba ja allí.

Tot el que fou aprovat en aquest segon informe és molt positiu per a l'ecumenisme. Malgrat tot, sembla que no és tan segur que el futur sigui tan optimista. Molts observadors presents a Vancouver han declarat públicament que podria ésser una mena de cant del cigne, el «do de pit» abans de morir amb dignitat, si és que no s'arriba a un equilibri creatiu entre les visions pragmàtiques i doxològiques. El treball de Fe i Constitució podria quedar com un element decoratiu, elegant però ineficaç. La determinació a Lima d'estudiar el lligam entre els dos aspectes no estigué pas mancada d'ambigüitats i el fet és que el mateix tema fou objecte d'estudi durant els anys setanta i s'arribà a un fracàs. A tot això s'ajunta el canvi gairebé total dels dirigents executius del CEE; pel que fa a Fe i Constitució hi ha una bona peça assegurada: Günther Gassmann prendrà el lloc de William Lazareth. L'elecció del nou Secretari General del CEE serà decisiva. Als coneixedors del Consell no se'ls escapa la tensió entre Fe i Constitució i el Secretariat General durant els darrers anys i del qual es poden donar múltiples mostres, com, per exemple, que la preparació teològica del tema central de l'assemblea no fos encarregada a aquell organisme. Fe i Constitució ha conservat sempre una autonomia relativa a l'interior del CEE, la qual cosa li ha permès un treball útil i productiu; sempre ha defugit convertir-se en la comissió teològica per al conjunt de les activitats del Consell. Però això comporta el perill de convertir-se en marginal o marginada. Ja veurem què dona de si el grup consultiu teològic creat a Vancouver en el marc de la col·laboració teològica, el qual tindrà les següents característiques: «Aquesta col·laboració s'hauria d'enfortir amb la creació d'un Grup consultiu teològic, en el qual estarien representades totes les unitats, seccions i perspectives teològiques del CEE, i els seus membres vindrien dels diversos grups de treball i comissions. Aquest grup hauria de dependre administrativament de la Unitat I 'Fe i Testimoni'. Serà encarregat de considerar, mitjançant un examen crític i constructiu, el lloc, la diversitat i la interacció de les activitats teològiques en tots els aspectes de la vida del CEE. Es demana al Secretari general que defineixi clarament el mandat d'aquest grup dins el marc de consultes apropiades i de sotmetre les propostes al Comitè central de 1984». Doblatge? Intent d'arraconar Fe i Constitució? Conseqüència de la inhibició d'aquest organisme? En tot cas és un gran desafiament que es ve a sumar als altres motius d'una certa alarma.

7. Relacions amb l'Església catòlica romana

L'Església catòlica no forma part del CEE, però hi manté relacions a

través d'un Grup Mixt de Treball, creat el 1965, el qual presentà a Vancouver el seu cinquè informe sobre les seves activitats des de 1975¹⁶. El llarg document comença amb una descripció de la situació ecumènica en l'actualitat i passa després a exposar les activitats del Grup mixt en els darrers vuit anys: unitat de l'Església, testimoni comú, col·laboració social (la fallida de l'experiència de SODEPAX i la creació d'un grup mixt consultiu per al pensament social i l'acció). Pel que fa al treball futur, s'encoratja la continuació en els tres camps esmentats i s'insisteix a col·laborar més en la formació ecumènica i en la penetració a nivell local, així com també a donar ple suport que dotze teòlegs catòlics continuïn formant part de Fe i Constitució (la determinació dels quals s'haurà de fer pública d'aquí a uns mesos).

El papa envià una breu i encoratjadora carta. Per la seva banda, el cardenal Willebrands trameté també un missatge, però més llarg i matisat amb algunes precisions que cal remarcar: 1) El compromís ecumènic de l'Església catòlica és irreversible; malgrat que el CEE no sigui ni pretengui ser el conjunt del moviment ecumènic, s'ha de considerar un «instrument important» amb qui cal col·laborar; paral·lelament, però, cal promocionar els diàlegs bilaterals amb les diferents esglésies i comunitats eclesials; 2) «Les relacions de l'Església catòlica romana amb el CEE es caracteritzen per la 'solidaritat fraternal', malgrat que, fa deu anys, es decidí de no formar part del CEE»; cal cercar noves formes de col·laboració. L'Església catòlica aporta al moviment ecumènic el seu concepte de la unitat i de la realitat eclesial, espiritual i visible alhora; 3) El treball de Fe i Constitució ha estat important i cal continuar-lo, malgrat que alguns conceptes catòlics que apareixen en l'estudi sobre el baptisme, l'Eucaristia i el ministeri pugui sorprendre altres comunitats; 4) Dóna suport als projectes proposats pel Grup Mixt.

El Cinquè informe fou aprovat per l'assemblea, afegint-hi quatre recomanacions: que el Comitè central nomeni persones que tinguin una experiència local de col·laboració amb l'Església catòlica; que el Grup mixt tingui algunes reunions fora d'Europa; que centri el seu treball en els problemes de la confessió de fe necessària per a la unitat, les diversitats en l'ordre moral i la funció del magisteri en l'Església; que Ginebra i Roma donin a conèixer millor els treballs del Grup Mixt.

L'Església catòlica fou representada per vint observadors delegats i cinc hostes d'honor¹⁷.

16. Cf. *Fifth Report of the Joint Working Group between the Roman Catholic Church and the World Council of Churches*, dins *The Ecumenical Review* 35 (1983) 198-218.

17. Heus ací la relació dels observadors oficials de l'Església catòlica: Observadors delegats: Mons. James F. Carney, arquebisbe de Vancouver; Mons. Antoine Hacault, arquebisbe de Saint-Boniface (Canadà); Mons. Patèlisis Finau, bisbe de Tonga (Oceania); Mons. Paul-Werner Scheele, bisbe de Würzburg (R.F.A.); P. Catalin Arévalo, s.j. Quezon (Filipines); Gna. Joan Delaney, m.m. Washington, DC, en lloc de Srta. Halina Bortnowska, Cracòvia, impossibilitada; P. Frans Bouwen, p.b. Jerusalem; Sra. Madeleine Ramaholimihaso, Tananarive; Dom Emmanuel Lanne,

Cal dir al final d'aquesta crònica que la funció del Comitè Central serà decisiva a l'hora de portar a terme les decisions de Vancouver. Un bon programa pot ser potenciat o malmès a través del seguiment anyal que en farà aquest grup de 145 persones elegides el dia 8 d'agost. La distribució per confessions és la següent: 32 ortodoxos, 29 reformats, 22 luterans, 15 anglicans, 14 metodistes, 14 delegats d'esglésies unides i 19 d'altres confessions. Per continents, 29 provenen d'Europa occidental, 25 d'Amèrica del Nord, 24 d'Europa oriental, 23 d'Àfrica, 20 d'Àsia, 10 de l'Orient Mitjà, 7 del Pacífic /Austràlia/ Nova Zelanda i 7 d'Amèrica llatina / Carib. En la seva primera reunió immediatament després de l'assemblea fou elegit el nou president del Comitè Central en la persona del pastor Heinz Joachim Held, president de l'oficina de relacions exteriors de l'Església Evangèlica Alemanya (Occidental), en oposició al candidat proposat per l'staff de Ginebra.

Conclusió

Una crònica desapassionada i que ha volgut anar a l'arrel de les qüestions que es plantejaren a l'Assemblea de Vancouver ens porta a un optimisme matisat. Optimisme, perquè s'ha arribat a una maduració doctrinal que no es podia imaginar ara fa vint anys; pel que fa als programes de tendència més social, hi ha una certa acceptació global de la tasca del Consell per part de les esglésies membres¹⁸. Matisat, perquè s'ha de ser conscient que el futur del CEE penja d'un fil i en els propers mesos s'hauran de prendre decisions transcendents que marcaran el futur de l'ecumenisme multilateral d'aquest instrument privilegiat del moviment ecumènic.

Chevetogne; P. John Hotchkin, Washington, DC; Mons. Basil Meeking, Secretariat per la unitat (Vaticà); Gna. Mary Motte, Nova York; Mons. Dennis Murphy, Ottawa; P. John Mutiso-Moinda, Eldoret (Kenya); Srta. Maria Teresa Porcile, Montevideo; P. John Redford, Womersh (Anglaterra); Mons. Pietro Rossano, bisbe auxiliar de Roma i rector de la Universitat del Laterà; P. John Schotte, c.i.c.m. secretari de la comissió Justícia i Pau (Vaticà); P. Thomas Stransky, c.s.p. Dak Ridge N.J. (E.E.U.U.); P. J.M.R. Tillard, o.p. Ottawa.

Convidats i hostes: Mons. Henri Légaré, o.m.i. arquebisbe de Grouard-McLennan (Canadà); P. Pierre Duprey, secretari del Secretariat per la unitat (Vaticà); P. O'Connell, Victoria, B.C. (Canadà); Gna. Veronica O'Reilly, c.s.j. Ottawa; P. Irénée Beaubien, s.j. Montreal.

18. En el precís moment de tancar aquest número de la Revista s'ha publicat *Gathered for Life. Official Report VI Assembly World Council of Churches. Vancouver, Canada. 24 July - 10 August 1983* (David Gill ed. J. Ginebra - Gran Rapids 1983.